

СТАНОВИЩЕ

за конкурса за доцент в Института по математика и информатика към БАН
по научната специалност 01.01.12 Информатика (информационно моделиране на
фолклорното наследство)

от проф. дфн Искра Христова-Шомова

Единственият кандидат в конкурса е д-р Константин Звездомиров Рангочев, който е на работа в Института по математика и информатика от 1990 г.

Кандидатът има 96 научни публикации, като е представил за конкурса 23 от тях (на български и на английски език, някои в съавторство със специалисти от ИМИ), които съответстват на направлението *Информационно моделиране на фолклорното наследство*. Приносите му в тази област са в няколко насоки: съставяне, организиране и обслужване на цифрови библиотеки от фолклорни обекти; представяне на българския фолклор чрез модели; културологичен анализ и моделиране на фолклорни обекти, представени в Интернет, анализ на лингвистични структури в текстове от българския фолклор. Д-р Рангочев е един от малцината, а в някои случаи – дори единствен, който е работил в посочените области. Той е сред пионерите, които съчетават изследванията по фолклор и етнология с точните методи и системното представяне на информацията. Мисля обаче, че е погрешно неговите приноси и постижения в областта на моделирането и системния анализ на фолклорната култура да се разглеждат без връзка с многобройните му изследвания и събиране на материали по български фолклор и с дългогодишната му теренна работа из цяла България. Именно големият му опит в работата със събиране и обработка на фолклорни материали, както и богатият архив на Асоциация Онгъл му позволяват да подходи системно към материала и да предложи разработки за неговото моделиране.

В разработките на д-р Рангочев има много приносни моменти. Богатият му практически опит с фолклорен материал му е дал възможност за важни теоретически обобщения. Голямо методологическо значение има неговата статия „Българска фолклорна дигитална библиотека: онтология и архитектура” (2010 г.), която може да се смята за програмна за системното представяне на материал не само от фолклора, а и от всякакви други области, свързани с човешката дейност и паметта за нея: история, литература, диалектология, публицистика, философия, политика. Много ценен е подходът на д-р Рангочев, който дава на общоупотребявани термини определения, релевантни за включването на обектите в моделирана информационна система. Ето какво е неговото определение за термина *тема* на фолклорните текстове: „Темата е

теоретичен конструкт, който дефинира относително обособени части от българската фолклорна култура и поема ролята на инварианта в нея”. Това определение би могло да се използва и при дефиницията на *тема* във всякакви други области на хуманитарното знание. Голямо теоретично значение има и начинът, по който авторът описва онтологията на дигиталната библиотека на българския фолклор: „Целта на онтологията е чрез използване на еднозначно структурирани връзки да бъде сведен огромният брой (на този етап – клони към безкрайност) на фолклорните обекти до голям, но краен брой онтологични единици”. Самият автор подробно описва архитектурата на дигиталната библиотека, модулите, които я изграждат и връзките между тях.

Много приноси са също наблюденията на д-р Рангочев върху текста и хипертекста във фолклора (напр. статията „Епически текст, контекст и хипертекст” от 1997 г.), както и структурният му подход при описването на конкретни фолклорни обекти. Неговият основен принос е в това, че показва как разнородният и аморфен на пръв поглед фолклорен и етнологички материал може да бъде системно подреден и изследван (в статиите „Фолклорни модели и моделиране от 1997 г.,” „Една технология за анализ на епическите текстове” от 1999 г., „Религиозен култ и фолклорна обредност – системен анализ” от 2001 г., „Дисипативните структури в системата на българското етнологичко познание” от 2002 г.).

Би било едностранчиво да се посочат приносите на д-р Рангочев само в областта на системното описание и системния анализ на фолклорния материал и в структурирането на фолклорните архиви. Тези приноси са важни, но засягат само външната страна на проучваните обекти. Ценното в неговите изследвания е това, че той прави обобщения за същността на фолклорната култура, на преданието и родовата памет. Тук той се проявява като отличен хуманитарист, на когото му е помогнало точното мислене на информатика и способността за подреждане и структуриране на информацията.

Много приноси са наблюденията на д-р Рангочев и върху съвременното общуване в интернет, за което той показва, че има фолклорен характер. Тези негови изследвания имат не само културологично значение, но са ценни също и за социологията и управлението на интернет пространството. Изследователските усилия на д-р Рангочев хвърлят мост между най-древното предание, съвременното делнично общуване и бъдещето, като биха могли да помогнат за прогнозиране и моделиране на бъдещото общуване между хората.

При оценката на научните приноси на д-р Рангочев непременно трябва да се изтъкне неговото участие в редица национални и международни проекти (в неговата справка са посочени девет проекта), както и дългогодишната му преподавателска работа в Русенския и в Софийския университет при бакалаври и магистри. Той е посочил шестима свои дипломанти, но освен тях е ръководил още много студенти и докторанти при писането на курсови работи и участието им в научни форуми.

Д-р Константин Рангочев е един от немногобройните учени, които по щастлив начин съчетават отличната подготовка и богатата ерудиция в областта на хуманитарното знание с точната мисъл и способността да систематизира и да извежда инварианта от множество явления, които на пръв поглед може да изглеждат твърде разнородни. Такъв тип учени са много необходими за интердисциплинарни изследвания и за Института по математика и информатика е щастие, че има такъв сътрудник.

Трудовете на д-р Константин Рангочев имат несъмнен теоретичен и методологически принос за моделирането и системното изучаване на фолклорната култура, като могат да бъдат използвани за образци за моделиране на материали от всички хуманитарни науки. Неговите изследвания се отличават с дълбочина на анализа и ерудиция. Затова убедено препоръчвам на почитаемия научен съвет да присъди на д-р Константин Рангочев научното звание доцент.

26.05.12

проф. д-р Искра Христова-Шомова